

alaki szépséggel. A lelkünkhöz szóló gondolatnak s lelkünk állapotának párhuzamba hozatala a széppel és igazzal: alig érthető. Szintilyen a természettől való művészi eltéréseknek Fechner után adott magyarázata. De ne folytassuk ezeket s ne fektessünk kelleténél nagyobb súlyt egyes, kifejezésbeli pontatlanságokra sem.

Egészben a könyvecske örvendetes tudományos készütségs és kedv terméke.

k. f.

* * *

«*Mind.*» New Series. No. 7. 8. July, 1893. October, 1893.

I. *Az értekezések* közül említésre méltók: 1. Idealism and Epistemology. By Prof. Jones. — Prof. Jones e két cikkben Seth és társai ellen polemizál, kik Lotze nyomán a következő megkülönböztetést teszik: *a*) Van egy subjectiv világ az egyéneknek öntudatán belül; *b*) van egy trans-subjectiv világa a tényeknek, melyeket a gondolatok és képzetek képviselnek; *c*) és vannak gondolataink a realis tényekről. A subjectiv világról szól a psychologia, a trans-subjectiv világról szól az ontologia, a realis tényekre vonatkozó gondolatainkról szól az epistemologia. Értekező Hegel-féle álláspontot foglal el. Az idealismust oly elméletnek tartja, mely az universumot gondolkodó tevékenységnek képzei, oly tevékenységnek, mely e világon az emberben éri el legmagasabb alakját. Minthogy a valóság (realis) bennünk öntudatra jut, a subjectiv világ egyúttal trans-subjectiv világ, a philosophiának kezdete a metaphysika, melybe a psychologia és epistemologia beléolvastandó. — 2. Methods of inductiv inquiry. By Henry Laurie. Igen értelmes és figyelmet érdemlő cikk. Megbíralja Stuart Mill logikájának ismeretes módszer-szabályait, melyek szerint az inductiv gondolkodás eljár, t. i. a «megegyezés» (agreement), a «különbség» (difference), a «kettős megegyezés» (double agreement), a «kettős különbség» (double difference), a «maradékok» (residues), és az «együttjáró változásoknak» (concomitant variations) módszerét. Szerinte a módszertani szabályok, a mint azokat Stuart Mill formulázta, tarthatatlanok. Új formulázásokkal az inductiv tudományok módszerét egy lépéssel határozottan tovább viszi. — 3. Assimilation and association. By Dr. James Ward. Figyelemre méltó cikk, a mint az oly alapos psychologustól, mint Ward, csak várható. Igen elterjedt azon nézet, hogy a képzet-

kapcsolás (associatio) elméletével minden lelki tüneményt meg lehet magyarázni; író ezen nézetnek helytelenségét (illetőleg az elméletnek hiányos voltát) iparkodik kideríteni. — 4. On theories of light-sensation. By C. Z. Franklin. Mindenkinék ajánlható e cikknek elolvasása, ki a látásnak physiologiai folyamatai iránt érdeklődik. Az értekező szerint sem Helmholtz-nak, sem Heringnek elmélete a látásról el nem fogadható. Saját elméletét a következő pontokba foglalja össze: 1. A látás fejlődésének első foka csak a szürke színnek érzésében áll. 2. A fejlődés folyamában a szemben lévő szürke-tömecek (grey-molecules) szintömecekké (colour-molecules) különülnek el. 3. Ha valamely aether-rezgés hossza két alapszín-rezgés hossza közé esik, — tessez, kék és zöld — akkor részben a kék, részben a zöld tömecek vesztik alkotó részeit, és az eredmény a kék és zöld keverékének érzete. 4. Ha a külső hatás mind a három színszubsztanciát egyforma erőben mozgatja, akkor a behatás érzete a szürkének érzete. 5. A retina legszélsőbb részeiben nem különült el a szürke-tömeccs a három színnek egyike tömeccsév, ott mindig csak szürkét érezünk. 6. Ezen teoriával az utóképeket magyarázhatjuk meg a legmegfelelőbben.

II. *Discussions.* Recent developments of the doctrine of subconscious processes. By Helen Dendy. Az újabb időben nagy szerepe van a «kettős-, hármasszemélyiség»-nek, a «Doppel-Ich»-nek. Képzeltető, hogy az öntudat egy időpontban és egyszerre ketté szakad, képzeltető, hogy az öntudat az idők folyamában ketté szakad. Helen Dendy szerint sem az egyik, sem a másik tétel kellően nem állapítható meg. Survival of the fittest and sensation-areas. By J. Mc. Keen Cattell. Spencer egyik újabb értekezésében azt állítja, hogy a «natural-selection» nem képes megmagyarázni azt, hogy a bőrön a tapintó érzék nem fejlődött ki egyformán. Cattell először szemére veti Spencernek, hogy nem ismeri a legújabb német vizsgálatokat. Spencer azt gondolja, hogy a megkülönböztető képesség az «ideg-alkat»-nak fejlődöttségétől, az idegvégék sűrűségétől függ, a mi nem igaz, mert abba befoly az érdekeltség, a figyelem, a gyakorlottság. Spencer elméletét Weber adataira alapítja, melyek idejüket múlták. A «natural selection»-nel ez irányban is sokat lehet megmagyarázni, de a problema nem az, hogy a legalkalmasabb egyedek leginkább képesek magukat fentartani, mert ez magától érthető, hanem az, miképen *keletkeznek*: e jótékony variációk? s erre a darwinismus nem ad feleletet.

III. *Critical notices.* The evolution of Religion. By Edward Caird. Glasgow: James Maclehose and Sons, 1893. 2. Vols. A Hegel-féle philosophia szellemében írt mű. — 2. Die Grundbegriffe der Gegenwart von Rudolf Eucken. Leipzig: Veit et Comp., 1893. 1. kötet. A mű a mostan divatos philosophiai kifejezéseket tárgyalja, még pedig dicséretesen. — 3. La pathologie des émotions, études physiologiques et cliniques. Par Ch. Féré. Paris, F. Alcan, 1892. A műben a psychológiát úgy tárgyalja a szerző, mintha az a physiológiának egyik különös ága volna. Ő tehát inkább az érzelmek physiologiai okait és kísérő tünetényeit tárgyalja, de ebből a szempontból igen becses adatokat közöl. — 4. La psychologie des idées-forces. Par Alfred Fouillée. Paris, F. Alcan, 1893. 2. vols. A mű tulajdonképen teljes psychologia, melynek alapgondolatát az érzéki, érzelmi és vágyó folyamat oszthatatlansága képezi. A szellemi tevékenység csak célok felé való törekvés, akár tudatos akár nem. A szellemi tevékenységben a causae finales és efficientes összeesnek. A munkát bíráló dicséri. — 5. Philosophy and Political Economy in some of their Historical Relations. By James Bonar. A munkában nemzetgazdasági és philosophiai kérdések tárgyalatnak. Bíráló szerint Bonar nemcsak helyesen adja vissza a nemzetgazdaságtani írók nézeteit, hanem még eredeti új szempontokat is talál bennük. Inkább philosophiai természetű a műnek következő két része, mely a velünk született jogokról és az utilitarianismusról szól. — 6. Sociologia Criminale. Terza edizione. Enrico Ferri. Torino: Fratelli Bocca. A munka kiváló és eléggé méltányolt mű. Szerinte a bűncselekmények okait kell vizsgálni, ha azokat ismerjük, inkább áll módunkban, hogy a bűncselekmények számát kisebbsítsük. Az okok physiologiaiak, kosmikaiak, és társadalmiak. A büntetés aligha apasztja a bűnös cselekményeknek számát, a büntetés inkább társadalmi védekezés a bűnös ellen. — 7. L'Évolution intellectuelle et morale de l'enfant. Par G. Compayré. Paris: Hachette, 1893. 1. kötet. Szerző nézeteit és észrevételeit közli a gyermek lelkének fejlődéséről annak bevégzett negyedik évéig. Figyelembe veszi a teljes francia, angol és német irodalmat, mely e tárgyra vonatkozik. A munka tárgyának önálló felfogása által és alaposágánál fogva minden tekintetben figyelemre méltó.

IV. A «*New books*» című rovatban a rövidebben ismertett és figyelemre méltóbb művek a következők: Logic, Inductive

and Deductive. By William Minto. London: John Murray, 1893. 1. vol. — A Manuel of Ethics. By S. J. Mackenzie. London: W. A. Clive et Co., 1893. 1. vol. — Les luttes entre Sociétés Humaines et leurs phases successives. Par J. Noricow. Paris: F. Alcan, 1893. 1. vol. — Sociologie und Politik, Von Ludw. Gumplowitz. Leipzig: Duncker und Humblot, 1892. 1. Bd. — Commentar zu Kants Kritik der Reinen Vernunft. Von Dr. H. Vaihinger. Zweiter Bd. Stuttgart, Berlin, Leipzig: Union, Deutsche Verlagsgesellschaft, 1892. (Kitűnő mű.) — Les Applications de L'Anthropologie Criminelle. Cesare Lombroso. Paris: F. Alcan, 1892. — Theosophy or Psychological Religion. By F. Max Müller. London: Logmans, Green et Co. 1893. 1. vol. (Kiváló mű.) — L'Idiotie. Leçons etc. Par Jules Voisin. Paris: F. Alcan, 1893. 1. vol. — Les Lois Sociologiques, Par Guil. Greef. Paris: F. Alcan.

—r—ó.

* * *

«*Archives d'anthropologie criminelle de criminologie et de psychologie normale et pathologique. 15 novembre 1893.*»

Paul Aubry egy nálunk is időszerű kérdést vet föl e számban a büntettek nyilvánossága ragadós befolyásáról. («De l'influence contagieuse de la publicité des faits criminels.») Nyilvánosság alatt első sorban a hírlapok nyilvánosságát érti a szerző, ki bevezetésül fölemlíti, hogy a francia-porosz háború alatt a kitűnő francia publicista, Sarcey, a «Temps»-ben egy entrefilet indiscretiója útján adta tudtára a porosz törzskarnak a francia hadak tervbevett mozdulatát, s ez a pár sor Franciaországnak egy elvesztelt ütközetbe került.

Nem áll a dolog máskép a büntettekkel. Krafft-Ebing beszéli, hogy egy kivégzés látása, egy gyilkossági eset közvetlen előadása gyakran elegendő, hogy ellenállhatlanul ébreszsze fel a vérontás szomját. Ennek illusztrálásául néhány tanulságos példát is hoz fel.

Egy nyolcz éves leány kísérletet tesz szülei meggyilkolására, miután elolvasott egy esetet, melyben valami asszonyról volt szó, ki egy férfit leszúrt. Paul Moreau pedig a következő érdekes tapasztalatot közli: «Mikor — úgymond — 1839-ben a Bicêtre-kórházat látogattam, az intézetbe Fieschi és Alibaud merényletei után számos oly elmebeteg vettek föl, kiket szintén királygyilkos gondolatok háborgattak».